

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декаан факультету

Л.Л. Станіславова
2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОРНАМЕНТ

Назва дисципліни

Галузь знань – **02 «Культура і мистецтво»**

Спеціальність – **023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»**

Рівень вищої освіти – **Перший бакалаврський**

Освітньо-професійна програма – **Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво**

Обсяг дисципліни – **4 кредитів ЄКТС**, Шифр дисципліни – **ОЗП.10.**

Мова навчання – **українська**

Статус дисципліни: **обов'язкова (цикл професійної підготовки)**

Факультет – **Гуманітарно-педагогічний**

Кафедра – **Технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва**

Форма навчання	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни		Кількість годин					Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
			Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Самостійна робота, у т.ч. ІРС			Залік	Іспит
					Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття					
Д	1	2	4	120	48	16	-	32	72	-	-	+	-

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми та стандарту вищої освіти зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Програму склала Л.А. Корницька к. пед. н., доцент
Підпис(и) автора(ів) *Вчений ступінь, звання, ініціали, прізвище автора(ів)*

Схвалена на засіданні кафедри Технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Протокол від 28.08.2024 р. № 1. Зав. кафедри І.В. Андрощук
Підпис *Ініціали, прізвище*

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету

Голова вченої ради факультету Л.Л. Станіславова
Підпис *Ініціали, прізвище*

1 Пояснювальна записка

Дисципліна «Орнамент» є базовою у підготовці фахівців освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» за освітньо-професійною програмою «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво».

Навчальний курс дисципліни «Орнамент» виносить на засвоєння теоретичні та практичні аспекти щодо вивчення різноманітних видів орнаменту, розкриває прийоми композиційної побудови орнаментів різного типу для оздоблення художніх творів (виробів) декоративного мистецтва.

Пререквізити – Історія орнаменту, є базовою для дисциплін професійного циклу.

Кореквізити – Робота в матеріалі, Комп'ютерна графіка, Музейна практика, Виробничо-технологічна практика, Курсове проектування, Дипломне проектування.

Відповідно до Стандарту вищої освіти із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

- **компетентності:**

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів та характеризується певною невизначеністю умов.

ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК05. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК06. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК09. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ФК01. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

ФК02. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.

ФК05. Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.

ФК06. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

ЗК09. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

- **програмні результати навчання:**

ПРН01. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПРН02. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН06. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН08. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН14. Трактувати формотворчі засоби образотворчого та декоративного мистецтва, як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їх функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

Мета дисципліни. Розвиток загально-професійної підготовки студентів у сфері декоративного мистецтва, що тісно пов'язане з орнаментальним мистецтвом. Сформувати у студентів уявлення про орнамент як феномен людської культури, оволодіти прийомами побудови орнаментів різного типу; навчитись аналізувати природу для стилізації її об'єктів в мотиви орнаментальних композицій; розвинути творче мислення на базі вивчення художньої спадщини та практичне застосування отриманих знань.

Предметом дисципліни є орнамент як структурна складова декоративно-прикладного мистецтва.

Завданнями дисципліни є: оволодіння студентами системою знань про: основні види і типи орнаментальних композицій; загальні закономірності побудов орнаментів різного типу; принципи стилізації об'єктів навколишнього середовища в орнаментальний мотив.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: вміло використовувати понятійний апарат з фаху та володіти професійною термінологією; класифікувати та аналізувати різноманітні види та типи орнаментів; застосовувати на практиці художньо-пластичні властивості орнаменту; розробляти орнаментальні композиції згідно принципів їх побудови; виконувати декоративно-орнаментальне оформлення об'єктів декоративно-прикладного мистецтва.

2 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу	Форма навчання		
	денна		
	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4
Змістове значення складових орнаменту	16	-	24
Структурні принципи побудови орнаментів	-	32	48
Разом за курс	16	32	72

3 Програма навчальної дисципліни

3.1 Зміст лекційного курсу

№ лекції	Тема лекції, її анотація	Кількість годин
Лекція 1	<i>Загально стилістичні ознаки орнаментального мистецтва</i> Основні терміни та визначення. Функції орнаменту. Орнамент як частина матеріальної культури суспільства.	2
Лекція 2	<i>Головні зображувальні засоби орнаментів</i> Прямі і ламані лінії. Плавні і хвилясті лінії. Комбінування ліній у композиції орнаментального узору. Передісторія виникнення орнаментальних узорів.	2
Лекція 3	<i>Принципи організації та стилізації орнаментальних мотивів</i> Найпростіші принципи побудови орнаментів. Принцип орієнтальної симетрії. Стилзація мотивів орнаментів.	2
Лекція 4	<i>Знак у системі візуальної культури</i> Знак як символ у системі візуальної культури. Виникнення орнаментальних мотивів, трансформація їх у знаки.	2
Лекція 5	<i>Універсальні знаки та їх змістова наповненість</i> Універсальні знаки та їх природа. Єдність орнаментальних мотивів різних країн і народів.	2
Лекція 6	<i>Прадавні знаки-символи та їх символічний зміст</i> Зображення стихій в орнаментальному мистецтві. Походження найдавніших знаків-символів та їх значення.	2

Продовження таблиці

Лекція 7	<i>Символіка чисел. Тракткування числових значень</i> Значення і символіка чисел. Тракткування чисел.	2
Лекція 8	<i>Семантика кольору в орнаменті</i> Символічний зміст кольорів в українській орнаментіці.	2
Разом		16

3.2 Зміст практичних занять

Тижні	Теми практичних занять		Години
1	2	3	4
1	<i>Практична робота № 1</i> Побудова орнаменту за правилами перенесення	чергування мотиву зі зсувом по горизонталі з об'єднуючим елементом	2
2		перенесення відносно осі симетрії	2
3	<i>Практична робота № 2</i> Побудова сітчастих композицій	у системах: квадрата, прямокутника, ромба, трикутника, з нахилом;	2
4		симетричного відображення	2
5	<i>Практична робота № 3</i> Стилізація мотивів	Створення орнаментального мотиву за природним об'єктом	2
6			2
7	<i>Практична робота № 4</i> Побудова орнаменту за правилами обертання	Обертання кола з центральною точкою дотику, обертання кола за секторами	2
8			2
9	<i>Практична робота № 5</i> Побудова орнаментів обертанням квадратів, трикутників в колі	Утворення орнаментального узору в колі з використанням перетину ліній найпростіших геометричних фігур	2
10			2
11	<i>Практична робота № 6</i> Переплетення у стрічці	Побудова орнаментальних узорів у стрічці з використанням принципу переплетення: прямих і хвилястих ліній	2
12			2
13	<i>Практична робота № 7</i> Побудова закритих орнаментальних композицій з використанням принципу переплетення	Побудова закритих орнаментальних композицій з використанням принципу переплетення	2
14			2
15	<i>Практична робота № 8</i> Побудова авторської орнаментальної композиції	Побудова авторської орнаментальної композиції зі складних елементів	2
16			2
Разом за			32

3.3 Зміст самостійної (у т. ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу, підготовці до виконання практичних робіт, підготовці до контрольних точок. Основними напрямками самостійної роботи студентів є закріплення теоретичних положень курсу (вивчення конспекту лекцій, самостійне опрацювання навчально-методичних джерел), також підготовка до лекційних та практичних занять, завершення та оформлення результатів практичних робіт згідно вимог викладених у методичних вказівках.

№ тижня	Види самостійної роботи	к-ть годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу Л №1. Підготовка до Л №1 і ПР-№1.	4
2	Опрацювання лекційного матеріалу Л №1. Доопрацювання завдань ПР №1 та оформлення її результатів.	5
3	Підготовка до Л №2 і ПР-№2. Опрацювання лекційного матеріалу Л №2. Доопрацювання завдань ПР-№2.	4
4	Опрацювання лекційного матеріалу Л №2. Доопрацювання завдань ПР № 2 та оформлення її результатів.	5
5	Підготовка до Л-№3 і ПР-№3. Опрацювання лекційного матеріалу Л №3. Доопрацювання завдань ПР-№3.	4
6	Опрацювання лекційного матеріалу Л №3. Доопрацювання завдань ПР №3 та оформлення її результатів.	5
7	Підготовка до Л №4 і ПР-№4. Опрацювання лекційного матеріалу Л №4. Доопрацювання завдань ПР-№4.	4
8	Опрацювання лекційного матеріалу Л №4. Доопрацювання завдань ПР №4 та оформлення її результатів.	5
9	Підготовка до Л №5 і ПР-№5. Опрацювання лекційного матеріалу Л №5. Доопрацювання завдань ПР-№5.	4
10	Опрацювання лекційного матеріалу Л №5. Доопрацювання завдань ПР №5 та оформлення її результатів.	5
11	Підготовка до Л №6 і ПР-№6. Опрацювання лекційного матеріалу Л №6. Доопрацювання завдань ПР-№6.	4
12	Опрацювання лекційного матеріалу Л №6. Доопрацювання завдань ПР № 6 та оформлення її результатів.	5
13	Підготовка до Л №7 і ПР-№7. Опрацювання лекційного матеріалу Л №7. Доопрацювання завдань ПР-№7.	4
14	Опрацювання лекційного матеріалу Л №7. Доопрацювання завдань ПР №7 та оформлення її результатів.	5
15	Підготовка до Л №8 і ПР-№8. Опрацювання лекційного матеріалу Л №8. Доопрацювання завдань ПР-№8.	4
16	Опрацювання лекційного матеріалу Л №8. Доопрацювання завдань ПР №8 та оформлення її результатів. Підготовка до презентації індивідуальної роботи.	5
Разом		72

3.4 Орієнтовна тематика для самостійної роботи студентів

1. Універсальні знаки-мотиви в орнаментальному мистецтві.
3. Зірки (три, шести, восьми променеві) в орнаментальному мистецтві.
4. Спіральні мотиви в орнаментальному мистецтві.
5. Трагування числових значень в орнаментальному мистецтві.
6. Кола та їх орнаментальні утворення.
7. Квадрат і ромб та їх орнаментальні утворення.
8. Трикутники та їх орнаментальні утворення.
9. Різновиди сварг та свастичних елементів в орнаментальному мистецтві.

4 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням методів візуалізації, мультимедійних презентацій, бесіди, повторення попереднього матеріалу в проблемній формі), що мають за мету освоєння теоретичного матеріалу, оволодіння спеціальною термінологією, а також набуття студентами практичних навичок створення орнаментальних композицій під час виконання практичних завдань, оволодіння принципами їх побудови; самостійна робота (опрацювання матеріалу з лекційних і практичних занять з використанням проблемно-орієнтованого методу), що розширює і доповнює межі аудиторної роботи.

5 Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування перед лекцією та виконанням практичних завдань;
- перевірка практичних робіт;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- загальний перегляд практичних робіт.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати усіх видів робіт визначених цією програмою (оцінки з практичних робіт, поточні тестові контролю).

6 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Кожен вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною *чотирибальною* шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

У процесі викладання дисципліни використовуються такі види навчальних занять, як лекції і практичні заняття, індивідуальне консультування і керівництво самостійною роботою студента. Протягом семестру студент повинен у повному обсязі виконати всі види робіт, що передбачені робочою навчальною програмою (відвідування лекцій та опрацювання лекційного матеріалу, виконання практичних робіт, тестування). У випадку якщо студент не виконав у повному обсязі всі види навчальних робіт, то підсумкової оцінки він не отримує.

Оцінка, за практичне заняття, складається з таких елементів: знання теоретичного матеріалу з теми практичної роботи; якість виконання практичної роботи та її оформлення. Термін здачі практичної роботи вважається своєчасним, якщо студент представив її після завершення практичного заняття або на наступному занятті. За несвоєчасну здачу практичної роботи оцінка знижується на бал.

Оцінювання практичних робіт проводиться за національною чотирибальною шкалою оцінювання. Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється при отриманні студентом від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за вітчизняною шкалою ставиться «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», а за шкалою ECTS – оцінка, що відповідає набраній студентом кількості балів. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів робіт з урахуванням вагових коефіцієнтів.

Структура дисципліни за видами робіт та оцінювання результатів навчання студентів у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота								Самостійна робота	Підсумковий контроль
Практична робота									
ІПР № 1	ІПР № 2	ІПР № 3	ІПР № 4	ІПР № 5	ІПР № 6	ІПР № 7	ІПР № 8	Індивідуальна робота	Підсумковий контрольний захід
0,6								0,2	0,2

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт, ІПР – практичні роботи

Оцінювання тестових завдань

Тестові завдання для кожного студента випадково генеруються із загального банку питань у середовищі для навчання Moodle. Оцінювання відповідей студента здійснюється в автоматичному режимі. Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Сума балів пропорційна кількості правильних відповідей.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституцій на шкала балів	Інституцій на оцінка	Критерії оцінювання	
A	4,75-5,00	5	Зараховано	Відмінно. За повне опанування навчальним матеріалом: оволодіння графікою орнаменту, уміннями застосовувати теоретичні знання під час виконання практичних робіт; чіткість та охайність у виконанні орнаментів; композиційно правильне зображення на аркуші паперу.
B	4,25-4,74	4		Добре. За повне опанування навчальним матеріалом: оволодіння графікою орнаменту, уміннями застосовувати теоретичні знання під час виконання практичних робіт; композиційно правильне зображення на аркуші паперу, водночас, під час виконання завдань мають місце окремі недоліки.
C	3,75-4,24	4		Добре. За повне опанування навчальним матеріалом: достатнє оволодіння графікою орнаменту, уміннями зображувальної граматики; водночас, композиційне зображення має деякі недоліки, або робота немає достатньої чистоти виконання.
D	3,25-3,74	3		Задовільно. За достатнє опанування навчальним матеріалом та часткове оволодіння практичними уміннями в зображенні орнаменту, де студент допускає неточності під час виконання практичних завдань; композиційне зображення орнаменту має недоліки або робота немає достатньої чистоти графіки..
E	3,00-3,24	3		Задовільно. За недостатнє опанування теоретичним матеріалом, а також допускає неточності під час виконання практичних завдань; неохайність роботи.
FX	2,00-2,99	2		Незараховано
F	0,00-1,99	2	Незадовільно. Повне не володіння навчальним матеріалів.	

Підсумкова оцінка (залік) за семестр виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав студент з дисципліни, знаходиться у межах від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «зараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів відповідно до таблиці.

Підсумкова оцінка за курс, враховує всі зазначені види робіт згідно цієї програми і ставиться за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів відповідно до таблиці.

7 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Що таке орнамент? Ознаки орнаменту?
2. Класифікація видів орнаментів.
3. Класифікація орнаментів за композиційною будовою.
4. Декор і орнамент: їх функції і призначення.
5. Основні складові орнаменту?
6. Основні принципи побудови орнаментальних композицій.
7. Універсальні орнаментальні символи та їх значення .
8. Принципи побудови стрічкового орнаменту.
9. Принципи побудови закритого орнаменту.
10. Принципи побудови орнаменту на базі сітки.
11. Різновиди симетрій в побудові орнаментів.
12. Побудова ритмічних рядів у лінійному орнаменті (бордюрі).
13. Стилiстичні ознаки орнаменту.
14. Конструктивний та технічний орнаменти.
15. Основні принципи побудови орнаментальних композицій.
16. Структурні побудови орнаментів.
17. Дзеркальна симетрія в побудові орнаменту.
18. Осьова симетрія в побудові орнаменту.
19. Побудова орнаменту за правилами обертання.
20. Побудова орнаменту в площинних сітках.
21. Побудова орнаменту на основі членування кола.
22. Принципи побудови орнаментальних переплетень.
23. Принципи побудови складних орнаментів.
24. Що таке відкритий орнамент ? Як він утворюється ?
25. Що таке закритий орнамент? Як він утворюється ?
26. На основі чого будуються усі «плетені» орнаменти ?
27. Що таке мотив ? Що таке рапорт ? У чому їх різниця ?
28. Назвіть основні способи «перенесення» у побудові орнаментів різних типів?
29. Які основні закономірності побудови орнаментальних композицій?

8 Методичне забезпечення

Лекції до курсу. Презентації до курсу. Методичні вказівки до виконання практичних робіт. Тестові завдання до контрольних точок (проміжного і підсумкового).

9 Рекомендована література

Основна

1. Корницька Л. А. Навчальний посібник : курс лекцій «Орнамент». – Ч. 2 : Електронний аналог друкованого видання. Сертифікат № 14 е/ 17, 15.02.2018. – 100 с.
2. Корницька Л. А. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Орнамент» для студ. спец. 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» / Л.А. Корницька. –Хмельницький: ХНУ, 2018. – 44 с.

Допоміжна

1. Петренко Ю.М. Посібник: «Берегиня». Геометричний орнамент і його основні елементи / Ю.М. Петренко. Електронний ресурс: режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/posibnik-beregina-geometricnij-ornament-i-jogo-osnovni-elementi-68959.html>
2. Босий О. Г. Міф. Символ. Орнамент : метод. посіб. / О. Г. Босий. – Вінниця : Данилюк В.Г., 2011. – 120 с.

10 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання MOODLE. Режим доступу: <https://msn.khnu.km.ua>.
2. Електронна бібліотека університету. Режим доступу: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/plage_lib.php
3. Репозитарій ХНУ. Режим доступу : <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>